

До слова запрошувалися всі бажаючі, кожен із присутніх у залі міг висловити свою думку, поділитися враженнями. Усі гості семінару зійшлися на думці, що проблеми у освіті є і боротися з ними не треба самотужки. Особливо коли поряд є такі талановиті люди, які в своїй роботі вже використовують практичні поради педагогів Полтавщини і готові поділитися ними зі своїми колегами освітянами, викладачами-початківцями, студентами, магістрантами.

ПЕДАГОГІЧНА ЯКІСТЬ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Зязюн І. А. (Київ)

Педагогічна якість – інтегральна характеристика, яка допомагає описати специфіку носія педагогічної професії на фоні представників інших професійних сфер діяльності. Професійна дія з виховання (учіння) відрізняється від повсякденних виховних (повчаючих) зусиль непрофесіонала передусім тим, що утримує в собі особливе ціннісне відношення, що поєднує людей. Воно може найбільше вирізнитися лише двома словами "учительство – учнівство". У момент усвідомленого прийняття учасниками міжособистісної взаємодії ролей, які мають педагогічний смисл (прийняття не просто в функціональному, але в життєвому, екзистенційному плані), це відношення задає певну структуру будь-якому освітньому процесу. Професійно-педагогічна якість базується на особливій особистісній установці людинотворення як змістово-сислове начало професійної діяльності. Ця установка в поєднанні з вільним володінням певною предметною сферою уможливує повноцінну навчально-виховну взаємодію. Нарешті, це володіння специфічними технологіями, що дозволяють продуктивно здійснювати виховання, учіння, а також інші види педагогічної діяльності, одержуючи стійкі позитивні результати.

Грані соціальних виявів професійно-педагогічної якості (ППЯ) зазвичай описуються за допомогою таких відомих категорій, як "кваліфікація", "компетентність", "педагогічна майстерність", "педагогічна техніка", "педагогічна культура", "компетенція", "педагогічна творчість".

Якщо кваліфікація і компетентність є нормативними характеристиками спеціаліста, то поняття "педагогічна культура" і "педагогічна майстерність" указують, у першу чергу, на специфіку суб'єкта педагогічної діяльності, на своєрідність і унікальність його особистого внеску в розвиток освіти. Педагогічна майстерність визначається рівнем цілісності буття і самореалізації у професії. Вона є своєрідним підсумком розвитку людини, що виражає досягнення чи повноту професійної якості. Особлива риса педагогічної майстерності – усвідомлення механізмів успішності своєї праці, себе як специфічного "інструмента" роботи з людиною.

Повнота усвідомлення глибин професії, механізмів і меж власної діяльності, будучи однією із суттєвих ознак майстерності, народжує здібності ставити і вирішувати (у межах своєї компетенції) професійні задачі будь-якого рівня складності – від прикладних до методологічних. Це уможливує передачу своєї майстерності іншій людині. Форми передачі досвіду різноманітні, різноаспектні, але у будь-якому випадку в них обов'язково присутні не просто описання, демонстрація, але й передача смислу, принципів, ціннісних установок, технологій педагогічної праці, що забезпечують відтворення професійних дій іншими. Убираючи в себе зміст кваліфікації і професійної компетентності, існуючи в історично заданих, а

отже, перехідних формах, педагогічна майстерність характеризується вміннями реалізувати у професійній сфері цінності й життєві смисли індивідуально-унікальним шляхом. "Ухід" чи "вихід" у стан майстерності знаходиться у свідомих і підсвідомих глибинах людини, у просторі суб'єктивної реальності. Педагогічна майстерність розпочинається з переведення творчих, людиноутворювальних зусиль на себе, на свою діяльність, на свій досвід, на свою індивідуальність. Тому поступ до майстерності завжди має професійно-виховну і самовиховну цілеспрямованість.

Питання про педагогічну майстерність – це питання про якість "інструмента", тобто про людську якість педагога і про якість його життя, її відповідності проповідуваним людським ідеалам. На рівні досягнення майстерності виникає особлива властивість професійної діяльності, вираженої мірою здатності інтегруватися з будь-яким науково-практичним контекстом, будь-яким досвідом, будь-якою інформацією, перетворюючи її на джерело, засіб вирішення професійних задач і власного професійного зростання. Майстерність – це особливий стан, який уможливорює рівень професійної свободи вчителя, педагога, вихователя, керівникові навчального закладу, визначаючи межі можливого і внутрішньо дозволеного в педагогічній реальності. Його можна розглядати як своєрідну етичну міру професійної дії. Майстерність надає педагогові свободу за рахунок осмисленого оволодіння широким технологічним діапазоном, здатність до вибору стратегії (зовнішня свобода дій); наявності сили духу і волі (внутрішня свобода). Внаслідок цього буття майстра завжди технологічне у своєму виховному впливові на оточення.

Системне осмислення логіки поступу майбутнього вчителя у професії уможливорює побудову процесу учіння від методології до методики, від абстрактного уявлення про педагогічні реальності до конкретного ознайомлення з різноманітністю їх форм; від цілісного бачення педагогічного процесу до його окремих структурних компонентів; від принципів виховання й учіння до реальної педагогічної дії, зумовленої цими принципами. При переході від етапу до етапу необхідне дотримання логіки: розвитку вчителя як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності; формування особистісної диспозиції згідно зі здібностями професійної поведінки вчителя в межах гуманітарної парадигми і гуманістичної концепції освіти; розвитку професійно-педагогічної якості.

Активна участь майбутнього педагога в конструюванні індивідуально-смысловій лінії просування у професії – одна з важливих передумов формування культури професійно-особистісного розвитку в системі неперервної освіти, орієнтиром для якої може стати структура професійної компетентності.

Досвід рефлексії, зверненої на різні об'єкти, в першу чергу – на власну діяльність, свої особистісні вияви в педагогічній позиції дають студенту методологічний ключ до наступної самостійної роботи з самовдосконалення, дозволяючи грамотно формувати інформаційний запит до педагогічної науки, історичного досвіду, педагогів, колег. Перелік принципів підготовки педагога в логіці індивідуального креативного підходу включає:

1. Професійно-особистісне авансування, що спирається на факт наявності людиноутворювального потенціалу в кожного індивіда і можливість його актуалізації у процесі вузівського учіння. Цей принцип орієнтує на формування характеристик майстерності в досвіді, що передує безпосередньо професійній діяльності.
2. Суб'єктивізацію змісту, що передбачає індивідуально-пошуковий режим формування й опанування змісту підготовки. Це відображає

- якісну зміну позиції студента в розвитку суб'єктивних якостей, пов'язану зі створенням відкритого соціокультурного контексту підготовки, що забезпечує основу для інтеграції індивідуального знання і досвіду згідно з об'ємом світової і вітчизняної педагогічної культури.
3. Інтеграцію педагогічної теорії і практики в індивідуально-особистісному досвіді при випереджувальній ролі теоретичного знання, що відповідає тенденціям взаємодії теорії і практики, забезпечуючи цілеспрямованість, прогностичність діяльності вчителя у постійно змінних освітніх ситуаціях. Реалізація цього принципу пов'язана з ідеєю методологічного осмислення методики.
 4. Креативність професійної поведінки, що орієнтує на підготовку вчителя в системі творчого відношення до педагогічної реальності через створення індивідуально-креативних форм професійної діяльності й відношень.
 5. Рух від цілісних інтегрованих характеристик особистості педагога до конкретних умінь і навиків, що пов'язано зі специфікою професії типу "людина – людина" і логікою формування професійної поведінки із передбаченням динаміки у тріаді "відношення – свідомість – діяльність".
 6. Випереджувальна парадигма, що забезпечує підготовку, прогностичну по відношенню до змінної педагогічної реальності і актуального рівня професійної готовності.

ПЕДАГОГІЧНІ МОДЕЛІ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ

Бех І.Д. (Київ)

Ідеї життєтворчості знаходять місце в педагогічних моделях, які розробляються в різних країнах світу в контексті освіти ХХІ століття. Приміром, американська педагогічна наука дедалі більше схильється до такої думки: шкільна освіта повніша зосередиться не тільки на тому, які реальні знання, навички, уміння можуть продемонструвати учні, а й на зовсім новому доповненні до такого погляду, – якими дорослими повинні стати молоді люди, носіями яких якостей вони будуть у ХХІ столітті. Найповніше такий підхід ілюструє масштабний проект «Освіта світового класу», з ініціативою якого виступила педагогічна громадськість штату Вірджинія. У його основу покладено «життєві ролі», що їх виконуватимуть учні в ХХІ столітті:

1. Особистість, котра реалізувала себе, – людина, яка вирізняється розвиненим усвідомленням своїх здібностей і потреб, послідовно використовує ці знання для вибору альтернатив, що дають можливість вести здорове, продуктивне і наповнене самоздійсненням життя. Ця роль охоплює фізичні, розумові, емоційні аспекти життя, які забезпечують основу для особистісної самореалізації.

У цьому плані учні повинні вміти:

- аналізувати сильні й слабкі сторони для вдосконалення своїх поведінкових тенденцій, а також здібностей і планів на майбутнє;
- здійснювати на практиці й регулювати особистісні устремління, освітні й професійні плани;
- сприяти власному здоров'ю, безпеці й фізичній підготовці;
- виробляти перспективу свого інтелектуального, емоційного, фізич-